

довести те, що, звичайно, такі, переконання є важливими, але їх недостатньо, аби вивести людство з екологічної кризи, тобто потрібно більш детально вивчати проблеми, які існують і, об'єднавшись, вирішувати їх.

Екологічна культура є не тільки відображенням зовнішнього світу людини, а й цілком відображає внутрішній світ, вона має гармонізувати не лише взаємозв'язки між людиною та навколишнім світом, а ще й зі своїм внутрішнім світом, з собою, зі своїми думками та тілом. Це дуже важливо, адже, коли людина досягає гармонії зі своїм внутрішнім світом, впорядковує свої думки та відчуває себе у повній гармонії з собою, тільки тоді вона може почати змінювати світ навколо себе, навчати цьому ще когось, показувати приклад та змінювати світ на краще.

Отже, можна зробити такі висновки, що у сучасному світі є дуже багато засобів масової інформації, які закликають людей до змін навколишнього середовища, що призведуть до зменшення забруднених водойм, зменшення забрудненості повітря, до збільшення сміттєпереробних заводів та фабрик, що в свою чергу може збільшити економіку країни та вивести її на вищий, новий рівень. Але для того, щоб все це відбулося, суспільство повинно зрозуміти, що все, що відбувається навколо нас – це не просто так, а саме: наші дії та вчинки призводять до тих наслідків, які ми маємо на даний момент, і ми, як ніхто, здатні виправити помилки, яких допустили, та знайти оптимальні способи їх вирішення. Досягнувши гідного рівня екологічної свідомості та культури, ми зможемо змінити екологічну освіту та виховання, що дасть змогу упорядкувати всі стосунки з природою, навести лад на нашій землі та продовжувати життя у гармонії з собою та зовнішнім світом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Екологічна свідомість і культура: теоретико-методологічний аспект А.С.Радей [Електронний ресурс]-Режим доступу. http://novyn.kpi.ua/2008-3/15_Radej.pdf.
2. Юрченко Л.І. Екологічні цінності в структурі екологічної свідомості й екологічної культури / Л.І. Юрченко // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В.В. Лях. – Вип. 78. – К., 2009. – С. 229–237.
3. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура // Навчальний посібник – Київ, 2006. С. 27.

А. Мокра

Науковий керівник – доц. Лаврін Г. З.

МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОГО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ ЯК РОЗДІЛУ ГЕОГРАФІЇ

Навчальні заклади з давніх-давен були покликані виховувати людину як цілісну особистість – духовну, вільну і гуманну. Щоб формувати у свідомості учнів та студентів цілісну картину об'єктивного світу, використання міжпредметних зв'язків є необхідною умовою викладацької роботи вчителів-предметників.

Використання міжпредметних зв'язків – одне з найбільш складних методичних завдань вчителя чи викладача, бо вимагає знань змісту програм і підручників з інших предметів. Реалізація міжпредметних зв'язків передбачає тісну співпрацю вчителя географії з вчителями-предметниками.

Міжпредметні зв'язки як дидактична умова координують навчальну інформацію з різних предметів і надають їй узагальнену спрямованість у процесі формування спеціалізованої освіти [4].

За своїм змістом географія є наукою інтеграційною. Без історичних, біологічних, фізичних, хімічних та інших знань неможливо пояснити причинно-наслідкові зв'язки, порівняти ознаки, зробити узагальнення та висновки [1].

Для належного забезпечення процесу фізичного виховання необхідно націлювати на зв'язок із іншими предметами, адже це сприятиме теоретичному пізнанню основ фізичних навантажень, допомагає вирішувати певні практичні завдання. Зокрема, можна виділити зв'язок фізичного виховання із туристично-краєзнавчою роботою, що виступає складовою частиною географічних знань [4].

Мета дослідження: проаналізувати наявність міжпредметних зв'язків фізичного виховання і туристично-краєзнавчої роботи як розділу географії та виявити їх ефективність у навчальному процесі.

Фізичне виховання є педагогічним процесом, спрямованим на формування здорового, фізично досконалого, соціально активного і морально стійкого підростаючого покоління. Фізичне виховання вирішує завдання зміцнення здоров'я, всебічного розвитку фізичних і духовних сил, підвищення працездатності, подовження творчого довголіття та життя людей, задіяних у всіх сферах діяльності. У процесі фізичного виховання здійснюється функціональне вдосконалення організму людини, розвиток фізичних якостей, формування рухових умінь, навичок, набувається спеціальна система знань.

Фізичне виховання виникло разом з появою людського суспільства і було обумовлене перш за все соціальними факторами: потребами трудової та військової діяльності людей, потребами взаємних змагань [1].

Тут можна провести паралель із історією людства і пов'язати фізичну загартованість з епохою великих географічних відкриттів, коли сила волі, наснага і непереборне бажання до пізнання нового, невідомого й необхідного брали верх у людині, змушували не здаватись [4].

Як будь-яке суспільне явище фізичне виховання носить історичний, а в класовому суспільстві, класовий характер. Це означає, що мета фізичного виховання визначається потребами суспільства, які витікають, насамперед, з певного способу виробництва. Основні ідеї та зміст фізичного виховання завжди тісно пов'язані з філософськими, педагогічними та іншими поглядами, які домінують в певному суспільстві.

Мета фізичного виховання витікає з основного завдання виховання, яке полягає в необхідності підготувати всебічно розвинутих, активних та здорових членів суспільства, яке органічно поєднує в собі гуманістичні і загальнолюдські позитивні риси особистості, гармонію фізичного та психічного розвитку.

Географія шкільної та університетської програм, у свою чергу, включає знання про географічну оболонку Землі, її просторову природну і соціально-економічну різноманітність, а також зв'язки між природним середовищем і діяльністю людини [1].

Географічні знання реалізуються і поглиблюються за допомогою екскурсій, туристичних походів, прогулянок, подорожей, естафет, зльотів та експедицій. Усі перелічені форми є також формами фізичного виховання. Тут, як бачимо, простежується тісний зв'язок фізичного виховання із можливими формами, що застосовуються під час засвоєння матеріалу з географії.

Прогулянка — найпростіша форма туристично-краєзнавчої роботи. Прогулянки організовують у ліс, на річку, в гори для глибшого пізнання рідного краю; кращого вивчення географії з боку туристично-краєзнавчої роботи.

Екскурсія — форма туристично-краєзнавчої роботи, перед якою ставиться мета закріпити знання, здобуті на уроках і лекціях. Особливе місце вона займає у програмах з географії. Екскурсії мають великі дидактичні переваги над класними заняттями і відзначаються високою педагогічною ефективністю. Нині, коли питання раціонального природокористування та охорони природи набули першорядного значення, роль екскурсій у природу ще більше зростає. Екскурсія є одним з основних засобів вивчення рідного краю під час одно- і багатоденних туристських подорожей.

Подорожі (подорожі можуть не передбачати тривалих піших переходів на місцевості; лише цим вони відрізняються від походів) та походи є тривалішою за часом і складнішою формою туристсько-краєзнавчої роботи порівняно з прогулянками та екскурсіями. Тривалість їх коливається від 1 до 30 днів. Саме тут проявляється велика необхідність у ефективній фізичній підготовці, що, у значній мірі, забезпечується на заняттях з фізичного виховання.

Естафета — це така форма занять, яка передбачає вивчення певного району, області, краю чи всієї країни не однією групою, а кількома, які на певних відрізках маршруту змінюють одна одну. Завчасно трасу туристської подорожі поділяють на ділянки. Пройшовши свою ділянку і виконавши поставлені перед нею завдання, туристська група передає естафету наступній. На районному чи обласному зльоті всі матеріали естафети узагальнюються і підбиваються підсумки.

Зльоти мають на меті обмін досвідом і підбивання підсумків туристично-краєзнавчої роботи як розділу географії. Вони передбачають також змагання з туристського багатоборства або спортивного орієнтування, огляд художньої самодіяльності.

Експедиції — найскладніша форма туристично-краєзнавчої роботи, що передбачає проведення певних наукових досліджень. У краєзнавчих експедиціях беруть участь безліч дітей та студентів. Добре спланована шкільна краєзнавча експедиція сприяє активному здобуванню нових, а також поглибленню вже набутих знань і застосуванню їх у практичній діяльності. У процесі експедиційних досліджень учні та студенти закріплюють здобуті на уроках та парах теоретичні знання, краще засвоюючи і закріплюючи в пам'яті просторові географічні закономірності [8].

Використовуючи результати спостережень, туристських походів та екскурсій на уроках та лекціях для формування географічних понять на базі реальних уявлень, вчитель чи викладач у такий спосіб усуває абстрактність географічних понять і уникає механічного їх засвоєння учнями і студентами.

Для поглиблення інтересу дітей та студентів до географії вчитель чи викладач повинен пов'язувати відомості, одержані під час екскурсій і туристських походів, з навчальною програмою [2].

Очевидно, немає навчальних предметів, які не були б так чи інакше пов'язані з туристсько-краєзнавчою роботою. Проте, на жаль, ще далеко не скрізь повністю використовуються надзвичайно сприятливі, практично безмежні можливості, що їх відкриває туристично-краєзнавча робота для встановлення міжпредметних зв'язків у процесі навчання школярів і студентів.

Як правило, організаторами і керівниками туристських заходів у школі та університеті найчастіше є вчителі та викладачі географії, історії, фізкультури, біології, літератури. За таких умов важко уникнути однобічної спрямованості туристських походів. Тому, доречно було б об'єднати завдання всієї сукупності предметів, що так чи інакше пов'язані із такими заходами, і вирішити їх у процесі туристично-краєзнавчої роботи.

Найчастіше пов'язані з туристично-краєзнавчою роботою навчальні програми з географії, історії, біології. Однак, туристські подорожі та екскурси значною мірою можуть також сприяти поглибленню знань з фізики, математики, астрономії, хімії, фізкультури, літератури та інших предметів.

Досить тісні зв'язки в процесі туристично-краєзнавчої роботи встановлюються між географією та фізичним вихованням [6].

Учні та студенти, які беруть участь у туристсько-краєзнавчих заходах потребують фізичної підготовки, сили волі, відваги. З одного боку, пізнаючи навколишній світ, кожен застосовує всю свою силу, міць та могутність, які беруть за основу вдалу фізичну підготовку. Саме вона необхідна для туристично-краєзнавчих заходів, що сприяють кращому засвоєнню теоретичного географічного матеріалу. З іншого боку, завдяки заходам, що проводяться вчителями і викладачами географії учні та студенти можуть загартовувати свою силу волі, використовувати всі резерви фізичних надбань, випробовувати себе на протигагу викликам природи і, що не менш важливо, пізнавати основи теорії у вигляді практичних занять, вивчати місця народження та життя відомих спортсменів, знайомитися із реліквіями історії спорту, відвідувати місця проведення найбільших в історії людства спортивних змагань і заходів та багато іншого. В цьому учням та студентам допоможе географія подорожей і застосування туризму [4].

Завдяки туристично-краєзнавчим заходам учні та студенти мають можливість фізично розвиватися, функціонально удосконалювати організм, застосовувати важливі рухові навички і підвищувати функціональні можливості організму у походах, екскурсіях, естафетах, експедиціях та інших видах туристично-краєзнавчої роботи, виховувати організаторські навички загартовування організму, патріотичні, морально-вольові та естетичні якості [5].

У свою чергу, фізичне виховання дає можливість туристично-краєзнавчій роботі як розділу географії посилювати роль активно-туристичних форм пізнання рідної землі, популяризувати об'єкти історичної пам'яті народу із застосуванням різноманітних фізичних випробувань, створювати туристично-краєзнавчі маршрути, що вимагають високої фізичної підготовки, для впорядкування території об'єктів національної спадщини [9].

Виходячи із значення туристично-краєзнавчої роботи для поглиблення знань з різних навчальних предметів шкільної програми, доцільно, щоб кожний учитель і викладач брав активну участь у підготовці, організації і проведенні подорожей з учнями та студентами, сприяючи таким чином зміцненню міжпредметних зв'язків.

Розробляючи проекти маршрутів подорожей, учителі і викладачі враховують по можливості весь комплекс міжпредметних зв'язків. При цьому вони одержують від інших учителів-предметників відомості про те, який конкретно навчальний матеріал у тому чи іншому класі може бути пов'язаний з подорожами [6].

Тематика краєзнавчих заходів різноманітна і залежить, головним чином, від потреб місцевих наукових і господарських установ у матеріалах краєзнавчого характеру, рівня наукової підготовки вчителя чи викладача, а також підготовки учнів і студентів до краєзнавчих досліджень [8].

Останнім часом туризм дедалі впевненіше входить у життя учнів та студентів. Екскурсійно-туристична робота характеризується комплексом позитивних моментів педагогічного процесу: вона розширює і збагачує кругозір, активізує розумову діяльність, сприяє розвитку цінних якостей (колективізму, товариськості, взаємовиручки, поваги один до одного тощо), виховує вольові якості, розвиває інтелект, прищеплює уміння самостійно робити висновки на основі спостережень, виробляє практичні навички, розвиває естетичні смаки, залучає до форм пошуково-дослідницької роботи, забезпечує фізичний розвиток, загартовує організм, тісно пов'язує навчання з життям, поглиблює процес трудового виховання, зміцнює міжпредметні зв'язки. Всі ці позитивні сторони екскурсійно-туристичної роботи сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу в школі й університеті. Проте, здійснюючи туристично-краєзнавчі заходи, не можна забувати про їх взаємозв'язок із найрізноманітнішими сферами людського життя, важливо впроваджувати елементи кожного із предметів програми у такі заходи, задля глибшого і повнішого вивчення матеріалу. Кожен із учителів-предметників повинен впроваджувати свої елементи у інший предмет. Зокрема, на конкретному прикладі впроваджуються елементи фізичних навантажень і випробувань під час туристичних походів (вивчення географії місцевості, країни, світових регіонів і інше), а також вдосконалюються фізичні навички завдяки цим випробуванням [7].

Отже, спостерігається тісний взаємозв'язок фізичного виховання та туристично-краєзнавчої роботи. Виявлено ефективність цього взаємозв'язку у навчальному процесі. Тобто, зображено зв'язок туристично-краєзнавчої роботи як складової частини географії та фізичного виховання і його невід'ємну необхідність у вивченні кожного із предметів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріанов В. Є., Антонік В. І., Антонік І. П. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: навч. пос. Київ: Видавничий дім «Професіонал» «Центр учбової літератури», 2009. С. 279.
2. Андріанов В. Є., Антонік В. І., Антонік І. П. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: навч. пос. Київ: Видавничий дім «Професіонал» «Центр учбової літератури», 2009. С. 283.
3. Андріанов В. Є., Антонік В. І., Антонік І. П. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: навч. пос. Київ: Видавничий дім «Професіонал» «Центр учбової літератури», 2009. С. 284.
4. Васів О. Міжпредметні зв'язки та їхня роль у формуванні географічних понять// Краєзнавство. Географія. Туризм. 2011. №5.
5. Ведмеденко Б. Ф. Теоретичні основи і практика виховання молоді засобами фізичної культури. Київ, 1993. С. 123-126.
6. Крачило М. П. Краєзнавство, туризм і міжпредметні зв'язки географії// Краєзнавство і туризм: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1994.
7. Крачило М. П. Методика організації та проведення туристських походів (подорожей) школярів// Краєзнавство і туризм: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1994.
8. Крачило М. П. Основні форми туристично-краєзнавчої роботи// Краєзнавство і туризм: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1994.
9. Шищенко П. Сутність географічного краєзнавства// Краєзнавство. Географія. Туризм. 2000. № 42. С. 1-2.